

દેશી ગાયોના દૂધનું મહત્વ



દૂધ એ સંપૂર્ણ આહાર છે. દૂધ, પાણી, પ્રોટીન અને તેને સંલગ્ન સૂક્ષ્મતત્વોનો બનેલો શાકાહારીઓ માટેનો મુખ્ય સ્ત્રોત છે. તેમાં શરીર નિર્માણ, પ્રોટીન, અસ્થિ બનાવતાં ખનીજ તત્વો, સ્વાસ્થ્ય સુધારતા અને ટકાવી રાખતાં વિટામીનો અને ઉર્જા આપતી લેક્ટોઝ તથા ચરબી હોય છે. દૂધમાં આશરે ૮% જેટલું પાણી હોય છે અને બાકીના ૧૫% માં લેક્ટોઝ, પ્રોટીન, ચરબી અને ખનીજ તત્વો હોય છે. પ્રોટીનમાં ૮૦ ટકા હીસામાં પનીરનું પ્રોટીન દ્રવ્ય (કેસેઈન) અને ૨૦ ટકા હીસામાં ફાડેલા દૂધનું પાણી (વ્હે) હોય છે. દૂધમાં રહેલા પ્રોટીનમાં બધા જ જરૂરી એમિનો એસિડ વધારે માત્રામાં રહેલા હોવાથી ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત સંપૂર્ણ પ્રોટીન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

ગાયના દૂધના વિશિષ્ટ ગુણધર્મો

- ગાયનું દૂધ શીતળ, શક્તિ, સ્કૂર્તિ, તૃપ્તિ, રૂચી, બુધ્ધિ અને બળ વધારનાર છે.
- ગાયનું દૂધ સ્વાસ્થ્ય સંબંધી આરોગ્ય અને આયુષ્ય વધારનાર તથા વૃદ્ધાવસ્થા દૂર કરનાર અને ધૌવનને લાંબા સમય સુધી ટકાવી રાખે છે.
- ગાયનું દૂધમાં સારા કોલેસ્ટેરોલનું પ્રમાણ વિશેષ હોય છે.
- ગાયનું દૂધ રેચક છે તેના કારણે આંતરડા સાફ કરી કબજિયાત દૂર કરે છે.

- ગાયનું દૂધ એન્ટી-ઓક્સીડન્ટ તત્વ ધરાવતું હોઈ કેન્સર જેવી બીમારીમાં ફાયદાકારક છે.
- ગાયનું દૂધ ઈમ્યુનોસ્ટીમ્યુલન્ટ અને બાયોએન્હાન્સર છે.
- ગાયનું દૂધ ત્રિદોષ (વાત, પિત્ત અને કફ) દૂર કરનારું અને ટી.બી.ના ઉપચારમાં અત્યંત ફાયદાકારક છે.
- ગાયનું દૂધમાં રહેલું સુવર્ણ તત્વ લીવર, સ્વાદુપિંડ અને કિડનીના રોગોના ઉપચારમાં ફાયદાકારક છે.

તાજેતરમાં આપણા દેશમાં પશુઓ પર સંશોધન કરતી સંસ્થા રાષ્ટ્રીય પ્રાણી જનીનિક સંશોધન કાર્યાલય (કરનાલ, હરિયાણા) એ તમામગાયોના દૂધનો અભ્યાસ કર્યો જેમાં ભારતની દેશી ગાયો જેવી કે લાલ સિંધી, શાહીવાલ, થરપારકર, રાથી, ગીર તથા કાંકરેજ ગાયના દૂધમાં A2 પ્રોટીન ૯૮% હોય છે અને A1 તથા A2 આનુવંશિક ભિન્નતા ધરાવતા ચોક્કસ ગૌવંશ ખ પનીરનાં પ્રોટીન દ્રવ્ય (કેસેઈન)નો વપરાશ ઓળખવામાં આવેલ છે. દૂધમાં રહેલું પ્રોટીન છ અલગ અલગ પ્રકારનું હોય છે. જેમાં ચાર પ્રકારના પનીરના પ્રોટીન દ્રવ્ય (લ bલ g તથા છ કેસેઈન) અને બે ફાડેલા દૂધનું પાણી (bલેક્ટોગ્લોબ્યુલિન તથા લેક્ટો આલ્બ્યુમિન) હોય છે. વ્હે પ્રોટીન વિશિષ્ટ છે. કારણ કે તે એકમાત્ર દૂધમાં જ હાજર હોય છે. અને તેમાં કેલ્શિયમ કેસેઈનેટ ફોસ્ફેટ દ્રવ્ય જટિલ સ્વરૂપમાં હોય છે. B પનીરનું પ્રોટીન દ્રવ્ય (કેસેઈન) દૂધમાં રહેલા કુલ પ્રોટીન તત્વોનો ૩૦% હીસો છે. તે બીજા નંબરનું સૌથી વિપુલ પ્રમાણમાં ગાયના દૂધમાં જોવા મળતું પ્રોટીન છે. તેમાં ૨૦૯ પ્રકારના એમિનો એસિડ હાજર હોય છે. તેમાં આનુવંશિક ભિન્નતા ધરાવતા ૧૨ તત્વો જેવા કે A1, A2, A3, B, C, D, F, H1, H2, I અને n જોવા મળે છે. જેમાં A1 અને A2 મુખ્યત્વે જોવા મળે છે. જેમાં જૂની ઓલાદની ગાયોમાં જોવા મળે છે જે મુખ્યત્વે ફાન્સ, એશિયા અને આફ્રિકામાં



Marketed by: **Radeecal**
communications

February - 2017

EK PRAYAS

એક પ્રયાસ



35



ખેતી ખર્ચ ઘટાડી આવક વધારો

સાબુનું દ્રાવણ અથવા બજારમાં મળતા સ્ટીકર ભેળવવાથી ખર્ચલા નાણાંનું પુરુ વળતર મળે છે.

નિદામણ નિયંત્રણ:-

➤ નિદામણ નિયંત્રણનો માટે પાક ઠેરબદલીનો ખ્યાલ રાખવાથી પણ મહદઅંશે નિદામણ નિયંત્રણ કરી શકાય છે. ઉદાહરણ તરીકે ધાન્ય પાકો પછી કઠોળ વર્ગના પાકો કે જે જમીન ઉપર જડપથી પથરાય છે તથા નિદામણ નિયંત્રણમાં રાખે છે. તેવા પાકોની પસંદગી કરી શકાય.

કાપણી સંગ્રહ:-

- પાકની યોગ્ય પરિપક્વ અવસ્થાએ કાપણી કરવી.
- કાપણીમાં મોટું કરવાથી દાણા ખરી પડે છે અને દાણાની ગુણવત્તા ઘટે છે.
- કાપણી માટે હાર્વેસ્ટર, રીપર, ક્લેસર જેવાં યંત્રોનો ઉપયોગ

કરવાથી મજુરી ખર્ચમાં ઘટાડો થાય છે.

➤ ખેત પેદાશનું ગ્રેડીંગ કરીને સંગ્રહ કરવાથી સારો બજારભાવ મેળવી શકાય છે.

➤ દાણાંમાં ૮ થી ૧૦ ટકા ભેજ રહે ત્યાં સુધી સુકવીને સંગ્રહ કરવાથી કોઠારમાં સંગ્રહ દરમ્યાન નુકશાની કરતી જીવાતોનો ઉપદ્રવ ઘટાડી શકાય છે.

➤ સંગ્રહ દરમ્યાન ઉંદરથી થતું નુકશાન અટકાવીને આવકમાં વધારો કરી શકાય છે.

ડૉ. ઠે.એમ.પટેલ,

ડૉ.બી.એમ.નાન્ડે અને શ્રી ઠે.વી. રજારી

કૃષિ સંશોધન કેન્દ્ર, સરદાર કૃષિનગર દાંતીવાડા

કૃષિ યુનિવર્સિટી, આસેગ્ર-૩૮૫૫૩૫



ફેબ્રોન એરટેક એન્જીનીયર્સ



- ટર્નકી કોલ્ડ-સ્ટોરેજ (0° to 2°C માટે તથા 0° to -40°C)
- ટોટલ એન્જીનીયરીંગ ડિઝાઇન / સિવિલ સ્ટ્રક્ચરલ ઇન્સ્યુલેશન / રેફ્રીજરેશન અને પ્રોજેક્ટ પ્લાનીંગ
- બલ્ક CA કોલ્ડ-સ્ટોરેજ ટર્નકી બટાકા માટે
- CIPC કોલ્ડ-સ્ટોરેજ પ્રોસેસ બટાકા માટે
- રેફ્રીજરેશન ઇન્સ્યુલેશન, પફ પેનલનું ડિઝાઇનિંગ અને એકઠાકસુસન
- ૨૦ વર્ષથી વધારે ટર્નકી પ્રોજેક્ટનો બહોળો અનુભવ તથા કવોલીટી ઇન્જીનીયર્સ અને અનુભવી ટીમ



- વધુ વિગત તથા જાણકારી માટે :-

પ્લોટ નં. ૧૩૨૩, ફેઝ-૩, જી.આઈ.ડી.સી., વટવા, અમદાવાદ-૩૮૨૪૪૫.

ફોન : ૦૭૯-૨૫૮૯૨૪૭૧, મો. : ૦૯૮૨૫૦૯૫૦૪૯

e-mail : faejhshah@gmail.com • www.fabronairtechengineers.com

